

Ειδησεογραφικός Γραμματισμός & Παιδεία για τα Μέσα: Θεμέλια της Ψηφιακής Πολιτότητας και της Δημοκρατίας

Δρ Χάρις Ξιναρή,

Τμήμα Τεχνων και Ανθρωπιστικών Επιστημών
Επικεφαλής της Ερευνητικής Μονάδας Φύλο, Ταυτότητα και
Κοινωνία του Κέντρου Αριστείας SOSCIETH

Ευρωπαϊκό
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Το πλαίσιο του προβλήματος

- Ψηφιακός δημόσιος χώρος ως τόπος κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής
- Παραπληροφόρηση, αλγοριθμική διαμεσολάβηση, κρίση εμπιστοσύνης
- Εκπαιδευτικοί ως διαμορφωτές των πολιτών του αύριο

Τι είναι η παιδεία για τα μέσα

«Ικανότητα πρόσβασης, ανάλυσης,
αξιολόγησης και παραγωγής επικοινωνίας
σε διάφορους τύπους μέσων»

“... the ability to access, analyze, evaluate
and create media in a variety of forms.”

(Aspen Media Literacy Leadership Institute,
1992)

- Κατανόηση, ανάλυση, αξιολόγηση
περιεχομένου
- Υπεύθυνη παραγωγή περιεχομένου
- Κατανόηση λειτουργίας μέσων &
συμφραζομένων

Γιατί είναι Σημαντική;

- “Media no longer just influence our culture. They ARE our culture.
- Media literacy, therefore, is about helping students become competent, critical and literate in all media forms so that they control the interpretation of what they see or hear rather than letting the interpretation control them.”

(Centre for Media Literacy)

→ Η παιδεία στα μέσα ως σύγχρονη αναγκαιότητα--
Προσφέρει ένα πλαίσιο μέσω του οποίου οι χρήστες
μπορούν να έχουν πρόσβαση, να αναλύουν, να
αξιολογούν, και να παράγουν περιεχόμενο, τόσο σε
σχέση με τα «νέα» μέσα όσο και με τα παραδοσιακά

Τι είναι ο
ειδησεογραφικός
γραμματισμός

«Ο Ειδησεογραφικός Γραμματισμός είναι η ικανότητα να προσδιορίζει κανείς την **αξιοπιστία των ειδήσεων** κι άλλων πληροφοριών και να **αναγνωρίζει τα πρότυπα της δημοσιογραφίας που βασίζεται σε γεγονότα** για να γνωρίζει τι να **εμπιστευτεί**, τι να **μοιραστεί** και πως να **ενεργήσει**»

News Literacy Project, 2008, Washington, United States

- Διαδικασία παραγωγής είδησης
 - Αξιολόγηση πηγών – διάκριση γεγονότος/άποψης
 - Αναγνώριση παραποιημένου ή ψευδούς περιεχομένου
-

Τι επιτυγχάνουμε

- **Δημιουργία ενεργών πολιτών**

Βοηθάει να κατανοήσουμε το ρόλο των μέσων στην κοινωνία μας και να αναπτύξουμε τις δεξιότητες διερεύνησης και έκφρασης που απαιτούνται για τη συμμετοχή των πολιτών σε μια δημοκρατία—ενεργός πολιτότητα

- **Προστασία από κοινωνικό αποκλεισμό**

Στόχος είναι η ισότιμη συμμετοχή όλων στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Έτσι μειώνονται ανισότητες και ενισχύεται η κοινωνική συνοχή.

- **Ενίσχυση δημοκρατίας**

Η ελεύθερη πρόσβαση σε πληροφορίες και η διαφάνεια ενδυναμώνουν τη συμμετοχή των πολιτών. Αυτό ενισχύει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς και τη λήψη συλλογικών αποφάσεων.

- **Αντιμετώπιση ψευδών ειδήσεων & ρητορικής μίσους**

Η έγκυρη ενημέρωση και η προώθηση κριτικής σκέψης βοηθούν στον περιορισμό της παραπληροφόρησης. Ταυτόχρονα, η πρόληψη λόγου μίσους συμβάλλει σε πιο ασφαλή δημόσιο διάλογο.

- **Αντιμετώπιση προκλήσεων (ιδιωτικότητα, κυβερνοεκφοβισμός, εθισμός)**

Η προστασία προσωπικών δεδομένων και η πρόληψη διαδικτυακής βίας είναι κρίσιμες για την ασφάλεια των χρηστών. Παράλληλα, απαιτείται ευαισθητοποίηση για την υγιή χρήση της τεχνολογίας.

Ενεργός πολιτότητα

«Ο ενεργός πολίτης είναι αυτός/αυτή που είναι υπεύθυνος/υπεύθυνη απέναντι στον εαυτό του/της και στους άλλους, ενημερώνεται για τα κοινά, προστατεύει το περιβάλλον, διεκδικεί τα δικαιώματά του/ της στον δημόσιο χώρο, σέβεται τη διαφορετικότητα και ενεργεί εποικοδομητικά»

https://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/politotita/politotita_LR.pdf

- Συμμετοχή στα κοινά και ενημερωμένες αποφάσεις
- Σεβασμός, διάλογος, δημοκρατικές αξίες
- Κατανόηση και αξιολόγηση κοινωνικών & πολιτικών θεμάτων
- Κριτική σκέψη και τεκμηριωμένη άποψη
- Συνεργασία και διάλογος
- Αντίσταση σε χειραγωγητικές αφηγήσεις
- Υπεύθυνη ψηφιακή συμπεριφορά

ψηφιακή πολιτότητα

- Η "ψηφιακή πολιτότητα" αναφέρεται στην υπεύθυνη και ηθική χρήση της τεχνολογίας και του διαδικτύου. Περιλαμβάνει ένα φάσμα δεξιοτήτων, συμπεριφορών και γνώσεων που χρειάζονται τα άτομα για να περιηγηθούν αποτελεσματικά και με ασφάλεια στον ψηφιακό κόσμο. Η ψηφιακή πολιτότητα περιλαμβάνει την κατανόηση του τρόπου χρήσης της τεχνολογίας με τρόπο που σέβεται τα δικαιώματα των άλλων, προωθεί θετικές διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις και συμβάλλει σε μια υγιή ψηφιακή κοινότητα.
- Περιλαμβάνει, ανάμεσα σε άλλα:
- Ψηφιακός γραμματισμός
- Ασφάλεια στο διαδίκτυο
- Πρόληψη του Κυβερνοεκφοβισμού
- Σεβασμός ιδιωτικότητας
- Κριτική σκέψη

Σχέση
ενεργού
πολιτοτητας
με
Ψηφιακή
Πολιτότητα

Η ενεργός πολιτότητα αφορά τη συμμετοχή στα κοινά, ενώ η ψηφιακή πολιτότητα μεταφέρει αυτές τις αρχές στο online περιβάλλον. Ο πολίτης καλείται **να ενημερώνεται κριτικά, να σέβεται τους άλλους χρήστες και να χρησιμοποιεί υπεύθυνα τα ψηφιακά μέσα** ώστε να συμβάλλει σε έναν υγιή δημόσιο διάλογο.

Ενημέρωση vs Παραπληροφόρηση

- **Ενημέρωση:** πληροφορίες με πηγές, βασισμένες σε γεγονότα.
- **Παραπληροφόρηση:** ψευδείς ή ανακριβείς πληροφορίες που διαδίδονται γρήγορα.
- **Misinformation** (Εσφαλμένη πληροφόρηση) = λάθος χωρίς πρόθεση
- **Disinformation** (Παραπληροφόρηση) = ψεύδος με σκοπό εξαπάτησης

Παραπληροφόρηση & αλγοριθμική διαμεσολάβηση

Οι αλγόριθμοι διαμορφώνουν τη ροή πληροφορίας: Επιλογή περιεχομένου που θα δει ο/η χρήστης δίνοντας προτεραιότητα σε ό,τι προκαλεί μεγαλύτερη αλληλεπίδραση ή βασιζόμενοι σε προηγούμενες επιλογές/αναζητήσεις μας

Echo chambers (θάλαμοι αντήχησης) και filter bubbles (φυσαλίδες φίλτρου): περιορίζουν την έκθεση σε διαφορετικές απόψεις, ενισχύοντας τις ήδη υπάρχουσες πεποιθήσεις και οδηγώντας σε μεγαλύτερη πόλωση.

Αποδυνάμωση ενεργού πολιτότητας: Όταν οι πολίτες ενημερώνονται μέσα από παραμορφωμένο ή περιορισμένο πληροφοριακό περιβάλλον, δυσκολεύονται να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να συμμετέχουν ουσιαστικά στον δημοκρατικό διάλογο.

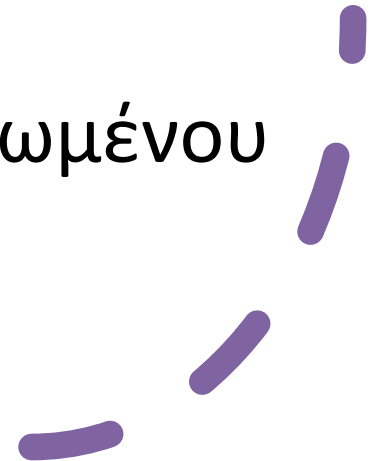
Σύνδεση με News Literacy

- Απαραίτητη η αξιόπιστη πληροφορία
- Αναγνώριση fake news ως προϋπόθεση συμμετοχής
- Προστασία δημόσιας σφαίρας από πόλωση & παραπληροφόρηση

Πυρήνας
δεξιοτήτων
ενεργών
ψηφιακών
πολιτών

- Έλεγχος πηγών & επαλήθευση
- Αναγνώριση προπαγάνδας & χειραγώγησης
- Αλγοριθμική επίγνωση
- Υπεύθυνη ψηφιακή συμπεριφορά
- Παραγωγή τεκμηριωμένου περιεχομένου

Εφαρμογές στην τάξη

- Ασκήσεις εντοπισμού fake news
- Συγκριτική αξιολόγηση πηγών
- Μικρά δημοσιογραφικά πρότζεκτ
- Συζητήσεις με τεκμηρίωση
- Προσομοιώσεις διαδικτυακού διαλόγου

Συμπέρασμα

- Η αξιόπιστη πληροφορία είναι θεμέλιο δημοκρατίας
- Ο Ειδησεογραφικός Γραμματισμός και η Παιδεία για τα Μέσα θωρακίζουν από χειραγώγηση και ενδυναμώνουν την ενεργό πολιτότητα
- Το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί—και οφείλει—να διαμορφώνει ενεργούς, υπεύθυνους πολίτες